

Dr. Nida MALBELEĐİ

Türk-Alman Üniversitesi
İdare Hukuku Anabilim Dalı

**İDARENİN TARAF OLDUĞU
SÖZLEŞMELERDE “SÖZLEŞMEDE
DEĞİŞİKLİK”**

**(ve SÖZLEŞMEDE DEĞİŞİKLİĞİN
ÖZEL BİR TÜRÜ OLARAK
“UYARLAMA”)**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	XI
KISALTMALAR.....	XVII

GİRİŞ

I. KONUNUN ÖNEMİ VE AMACI.....	1
II. KONUNUN KAPSAMI VE SINIRLANDIRILMASI.....	4

BİRİNCİ BÖLÜM “SÖZLEŞMEDE DEĞİŞİKLİK” İLE İLGİLİ TEMEL MESELELER

I. SÖZLEŞMEDE DEĞİŞİKLİK MÜESSESESİNİN ORTAYA ÇIKIŞI 9	
II. SÖZLEŞMEDE DEĞİŞİKLİK VE UYARLAMA.....	13
III. “SÖZLEŞMEDE DEĞİŞİKLİK” İLE BENZER MÜESSESELERİN KARŞILAŞTIRILMASI.....	16
A. Sözleşmenin Yorumu ve Tamamlanması.....	16
B. Sözleşmenin Yenilenmesi (Tecdit).....	19
C. Kanunun Verdiği İzin Doğrultusunda Rejim Değişikliği.....	20
D. Sözleşme Devri.....	26
E. Sözleşme Hükümü Gereği Güncelleme.....	28

IV. SÖZLEŞMEDE DEĞİŞİKLİĞE DAYANAK GÖSTERİLEN MÜESSESELER	29
A. Mücbir Sebep	30
B. Hata	36
C. Aşırı Yararlanma (Gabin)	38
D. İmkansızlık	39
E. Ekonomik İmkansızlık ve Aşırı İfa Güçlüğü	42
V. SÖZLEŞMEDE DEĞİŞİKLİĞE VE UYARLAMAYA İLİŞKİN TEORİLER	44
A. Clausula Rebus Sic Stantibus Teorisi	45
B. Alman Hukukunda İşlem Temelinin Çökmesi (Wegfall Der Geschäftsgrundlage) Teorisi	48
C. İngiliz Hukukunda Tasavvurun Boşa Çıkması (Frustration Of Contract) Teorisi	51
D. Fransız Hukukunda Öngörülmezlik (Imprévision) Teorisi	55
VI. SÖZLEŞMEDE DEĞİŞİKLİK MÜESSESESİNİN, SÖZLEŞMEYE BAĞLILIK, İRADE ÖZERKLİĞİ VE SÖZLEŞMESEL DAYANIŞMA İLKELERİYLE İLİŞKİSİ	58
VII. İDARENİN TARAFI OLMADIĞI SÖZLEŞMELERE MÜDAHALESİ	63

İKİNCİ BÖLÜM

SÖZLEŞMEDE DEĞİŞİKLİK

I. İDARENİN TARAF OLDUĞU SÖZLEŞMELERDE “SÖZLEŞMEDE DEĞİŞİKLİK”	71
A. Anlaşarak (İradî) Değişiklik ve Önündeki Kamu Hukuku Engelleri	71
1. Sözleşmede Anlaşarak Değiştirilebilecek Unsurlar ve Değişikliğin Sınırı	71
a. Sözleşmenin Süresinde Değişikliğe İlişkin Sınırlar	72
b. Sözleşmenin İfa Yerinde Değişikliğe İlişkin Sınırlar	79

2. Anlaşarak (İradı) Değişikliğin Önündeki Kamu Hukuku Engelleri	80
a. İhale Hukuku İlkelerine Aykırı Değişikliklerin Yapılamaması	82
b. Rekabeti Bozucu Değişikliklerin Yapılamaması	90
3. Anlaşarak Değişikliğin Usulü.....	95
a. Sözleşmede Değişiklik Usulüne İlişkin Mevzuat Hükümlerinin Değerlendirilmesi	96
b. Sözleşmede Değişiklik Usulüne İlişkin Danıştay'dan veya Sözleşme Tarafı Olmayan Bir Makamdan Görüş/Onay Alınmasına İlişkin İçtihatların Değerlendirilmesi.....	106
(1) Mevzuat Düzenlemesi Gereği Görüş/Onay Alınmasına İlişkin İçtihatların Değerlendirilmesi	106
(2) Usulde Paralellik İlkesi Gereği Görüş/Onay Alınmasına İlişkin İçtihatların Değerlendirilmesi	110
B. Tek Taraflı Değişiklik ve Önündeki Özel Hukuk Engelleri	111
1. Sözleşmede Tek Taraflı Değiştirilebilecek Unsurlar ve Değişikliğin Sınırı.....	111
2. İdarenin Tek Taraflı Değişiklik Yetkisinin Dayanağı ve Bu Yetkinin İdareye Verilme Sebebi	130
3. Tek Taraflı Değişikliğin Önündeki Özel Hukuk Engelleri....	139
a. Temel İhale Mevzuatından Kaynaklı Engeller	148
b. Kamu-Özel İş birliği Modellerine İlişkin Mevzuattan Kaynaklı Engeller	150
II. OLAĞANÜSTÜ EKONOMİK DURUMLAR SEBEBİYLE SÖZLEŞMEDE DEĞİŞİKLİK YAPILIP YAPILAMAYACAĞI MESELESİ	153
III. MEVZUAT DEĞİŞİKLİKLERİ SEBEBİYLE SÖZLEŞMEDE DEĞİŞİKLİK YAPILIP YAPILAMAYACAĞI MESELESİ	169
IV. İŞ ARTIŞI SEBEBİYLE SÖZLEŞMEDE DEĞİŞİKLİK YAPILIP YAPILAMAYACAĞI MESELESİ	174

V. 6098 SAYILI TÜRK BORÇLAR KANUNU'NUN GENEL İŞLEM KOŞULLARINA DAİR MADDE 20 FIKRA 4 HÜKMÜ İLE MADDE 24 HÜKMÜNÜN, İDARENİN SÖZLEŞMELERİNE UYGULANIP UYGULANMAYACAĞI MESELESİ	181
VI. SÖZLEŞMEDE DEĞİŞİKLİK VE DOĞURDUĞU SONUÇLARIN HUKUKİ GÜVENLİK VE İDARİ İSTİKRAR İLKESİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	183

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLEŞMEDE DEĞİŞİKLİĞİN ÖZEL BİR TÜRÜ OLARAK “UYARLAMA”

I. İDARENİN SÖZLEŞMELERİNE GENEL BAKIŞ.....	193
A. Alman Hukukunda İdarenin Sözleşmelerine Genel Bakış.....	193
1. Genel Olarak.....	193
2. İdarenin Kamu Hukuku Sözleşmelerinin Genel Anlamda Tasnifi	198
a. Tarafların Arasındaki İlişkiye Göre Kamu Hukuku Sözleşmeleri	198
b. Hizmet İlişkisinin Türüne Göre Kamu Hukuku Sözleşmeleri	199
B. Türk Hukukunda İdarenin Sözleşmelerine Genel Bakış.....	210
II. UYARLAMANIN KOŞULLARI.....	217
A. Alman Hukuku Bakımından Uyarlamanın Koşulları.....	217
1. İdarenin Özel Hukuk Sözleşmeleri Bakımından Uyarlama ve Koşulları	217
a. Ağır Surette Değişme Şartı.....	219
b. Öngörülmezlik ve Katlanılması Gereken Risk Şartı	221
2. İdarenin Kamu Hukuku Sözleşmeleri Bakımından Uyarlama ve Koşulları	222
B. Türk Hukuku Bakımından Uyarlamanın Koşulları.....	225

---

1. İdarenin Özel Hukuk Sözleşmeleri Bakımından	
Uyarılma ve Koşulları	225
a. Öngörülmezlik ve “Olağanüstü” Bir Durum Şartı.....	228
b. Dengenin, Borçludan Kaynaklanmayan Sebeplerle Bozulması Şartı	232
c. Edimler Arası Dengenin Ağır Surette Bozulması Şartı...	233
d. Edimin İfa Edilmemiş Olması ya da İhtirazi Kayıtle İfa Edilmiş Olması Şartı	235
2. İdarenin Kamu Hukuku Sözleşmeleri Bakımından	
Uyarılma ve Koşulları	236
III. UYARLAMANNIN USULÜ	248
IV. UYARLAMA KAYITLARININ SÖZLEŞMEYE ETKİSİ	253
V. UYARLAMA ÖNCESİ “YENİDEN MÜZAKERE YÜKÜMLÜLÜĞÜ” VE UYARLAMA	255
VI. SALGIN HASTALIKLAR SEBEBİYLE UYARLAMA YAPILIP YAPILAMAYACAĞI MESELESİ.....	258
VII. UYARLAMANNIN MÜMKÜN OLMAMASI HALİNDE SÖZLEŞMENİN SONA ERDİRİLMESİ VE HUKUKİ GİDERİM YÖNTEMLERİ	267
A. Sözleşmenin Sona Erdirilmesinin Koşulları	267
1. Alman Hukuku Bakımından Sözleşmenin Sona Erdirilmesi ve Koşulları	268
a. İdarenin Özel Hukuk Sözleşmelerinin Sona Erdirilmesi ve Koşulları.....	268
b. İdarenin Kamu Hukuku Sözleşmelerinin Sona Erdirilmesi ve Koşulları.....	270
2. Türk Hukuku Bakımından Sözleşmenin Sona Erdirilmesi ve Koşulları	272
a. İdarenin Özel Hukuk Sözleşmelerinin Sona Erdirilmesi ve Koşulları.....	272
(1) Kamu İhale Sözleşmelerinin Sona Ermesi	274
(2) Devlet İhale Sözleşmelerinin Sona Ermesi	279

b. İdarenin Kamu Hukuku Sözleşmelerinin Sona Eldirilmesi ve Koşulları.....	284
B. Hukuki Giderim Yöntemleri.....	287
1. İdarenin Özel Hukuk Sözleşmeleri Bakımından Giderim Yöntemleri	288
2. İdarenin Kamu Hukuku Sözleşmeleri Bakımından Giderim Yöntemleri.....	289
SONUÇ	293
KAYNAKÇA	299